

การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู
ผ่านการสำรวจประสบการณ์ด้วยเสียงจากภาพ
Developing Activities to Enhance Teachers' Career Adaptability
through Photovoice-Based Experience Exploration

ชิษณุพงศ์ ปัญญ์ชัยธร¹ และ ดวงกมล ไตรวิชิตคุณ^{2*}
Chisanhupong Punchayatorn¹ and Duangkamol Traiwichitkhun^{2*}

บทคัดย่อ

ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพเป็นความพร้อมในการเผชิญปัญหาจากการทำงานทั้งที่คาดการณ์ไว้และไม่ได้คาดการณ์ไว้ ครูที่มีความสามารถในการปรับตัวจะสามารถกำหนดตนเองให้เผชิญกับปัญหาที่ยากและไม่คุ้นเคยจากการทำงานได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ประสบการณ์และปัญหาจากการทำงานของครูในโรงเรียนด้วยเสียงจากภาพ และ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ตัวอย่างคือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 3 ปี ในโรงเรียนสังกัด สพฐ. ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ภาพถ่าย แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูได้นำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) การตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพครูในอนาคต (2) การมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย (3) การพัฒนาตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพครูในอนาคต และ (4) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ ยังพบปัญหาจากการทำงานในโรงเรียน ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับบริบทของโรงเรียน การได้รับมอบหมายงานที่อยู่นอกบทบาทการสอน และการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผลการพัฒนา กิจกรรม พบว่า กิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ประกอบด้วย 4 บทเรียน ได้แก่ กิจกรรมการทำความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงและการกำหนดทางเลือกด้านอาชีพ กิจกรรมการกำหนดอนาคตที่พึงประสงค์ กิจกรรมการควบคุมสถานการณ์ และกิจกรรมการสร้างเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งได้รับการประเมินด้านความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($M = 4.51$, $SD = 0.44$) และมีความเป็นไปได้ระดับมาก ($M = 4.29$, $SD = 0.64$) ทั้งนี้ กิจกรรมนี้สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเตรียมความพร้อมของนิสิตและนักศึกษา ก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้

คำสำคัญ : ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ, ครูใหม่, เสียงจากภาพ

¹ นิสิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล : c.punchayatorn@gmail.com
Master Student in Division of Methodology for Innovation Development in Education, Department of Educational Research and Psychology,
Faculty of Education, Chulalongkorn University. Email: c.punchayatorn@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาวิธีวิทยาการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล : dktrai@hotmail.com
Associate Professor (Ph.D.) in Division of Methodology for Innovation Development in Education, Department of Educational Research and Psychology,
Faculty of Education, Chulalongkorn University. Email: dktrai@hotmail.com

Abstract

Career adaptability refers to an individual's readiness to cope with both anticipated and unanticipated challenges in the workplace. Teachers with high career adaptability can regulate themselves when dealing with difficult and unfamiliar situations in their professional practice. This study aimed to: 1) explore teachers' work experiences and challenges in schools through Photovoice, and 2) develop activities to enhance teachers' career adaptability. The participants were five primary school teachers with no more than three years of teaching experience under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok. The research instruments included photos, a semi-structured interview and an evaluation form assessing the appropriateness and feasibility of the developed activities. Data were analyzed using directed content analysis. The findings revealed that 1) teachers' work experiences encompassed four dimensions: (1) awareness and preparation for their future teaching career, (2) self-discipline and responsibility for assigned tasks, (3) self-development beneficial to their future teaching profession, and (4) confidence in their own capabilities. In addition, the challenges encountered in schools included adapting to the school context, being assigned duties beyond teaching responsibilities, and managing instructional activities. And 2) the developed activities consisted of four modules: understanding change and career choices, defining a desirable future, managing situations, and building self-confidence. These activities were rated at the highest level of appropriateness ($M = 4.51$, $SD = 0.44$) and a high level of feasibility ($M = 4.29$, $SD = 0.64$). The findings suggest that these activities can serve as guidelines for developing preparatory programs for pre-service teachers.

Keywords: career adaptability, novice teachers, photovoice

บทนำ

ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) เป็นความสามารถในการควบคุมความคิด การกระทำ และอารมณ์ของตนเองเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงหรือเกิดความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Collie & Martin, 2017) เมื่อพิจารณาในบริบทของการทำงาน บุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ (Career adaptability) จะเป็นผู้ที่สามารถกำกับตนเองให้พร้อมเผชิญกับปัญหาจากการทำงานทั้งที่คาดการณ์ไว้และไม่ได้คาดการณ์ไว้ (Savickas et al., 2009; Savickas & Porfeli, 2012) โดยเฉพาะกับครูที่มีความรับผิดชอบในหลายบทบาท เช่น ภาระงานสอน การควบคุมดูแลนักเรียน การพัฒนาวิชาชีพ ทั้งนี้ McLean et al. (2023) ได้ศึกษาความสามารถในการปรับตัวของครูที่ทำงานในปีแรก (First-year teachers) พบว่า ครูต้องเผชิญกับความท้าทายในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างตัวตน การปรับตัวเข้าหานักเรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และผู้ปกครอง รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจครั้งแรกเกี่ยวกับอาชีพครู ปัญหาและความท้าทายเหล่านี้ส่งผลให้ครูเกิดความวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้า ซึ่งอาจส่งผลให้ครูต้องตัดสินใจลาออกจากอาชีพครูในช่วง 5 ปีแรกของการทำงาน

สำหรับในประเทศไทย ครูส่วนใหญ่ต้องรับผิดชอบงานเอกสารและงานธุรการซึ่งเป็นสิ่งที่บั่นทอนเวลาในการพัฒนาการสอนของครู (พิศุทธิ์ปภาน จินะวงศ์, 2569) นอกจากนี้ ภาระงานด้านการเงิน การบัญชี งานพัสดุและสินทรัพย์ ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความรอบคอบ เมื่อเกิดความผิดพลาดอาจต้องรับผิดชอบหรือมีความผิดทางกฎหมาย จึงส่งผลให้ครูเกิดความเครียดในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่มากนัก การขาดประสบการณ์ที่มากพอในการทำงานจึงเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขและจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ (ดวงฤทัย เต็นจารุกุล และ ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, 2565) ดังนั้น ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพจึงเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับครู เพราะจะทำให้ครูผู้เริ่มต้นในวิชาชีพสามารถปรับตัวให้เหมาะสมทั้งกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน สามารถพัฒนาตนเอง และเตรียมตนเองให้มีความรู้ตามสมรรถนะวิชาชีพในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ พบว่า นักวิชาการนิยมอ้างอิงทฤษฎีการสร้างอาชีพของ Savickas et al. (2009) มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรม แนวคิดดังกล่าวระบุว่า การพัฒนาให้บุคคลเกิดความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพได้นั้นจะต้องพัฒนาทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความใส่ใจ (Concern) หมายถึง การตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตด้านอาชีพ 2) การควบคุมตน (Control) หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับความรับผิดชอบส่วนบุคคลในการเตรียมอาชีพ การรับรู้ถึงการควบคุมสถานการณ์และอนาคตด้านอาชีพของตนเอง 3) ความสนใจ (Curiosity) หมายถึง แนวโน้มและความสามารถในการสำรวจสภาพแวดล้อมทางอาชีพ เช่น การค้นคว้าและการเรียนรู้เกี่ยวกับงานและโอกาสในอาชีพ และ 4) ความเชื่อมั่น (Confidence) หมายถึง การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหาและการทำสิ่งที่จำเป็น เพื่อเอาชนะอุปสรรคในการทำงาน ทั้งนี้ แต่ละองค์ประกอบจะมีทัศนคติและความเชื่อ สมรรถนะ พฤติกรรมการเผชิญปัญหา และปัญหาด้านอาชีพที่ต้องเผชิญที่แตกต่างกัน เริ่มจากทัศนคติและความเชื่อ (Attitudes and Beliefs) จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล เพราะทำให้เกิดลักษณะนิสัยที่แต่ละบุคคลตอบสนองสิ่งต่าง ๆ และยังส่งผลต่อการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลต่อสมรรถนะ (Competence) ของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา (Coping behaviors) และปัญหาด้านอาชีพ (Career problem) จะแสดงให้เห็นถึงการขาดแคลนทรัพยากรสำหรับการปรับตัวของบุคคลในแต่ละด้าน ดังนั้น ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพจะเป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหาด้านอาชีพที่แต่ละบุคคลจะต้องเผชิญ

การศึกษาตัวอย่างกิจกรรม พบว่า กิจกรรมด้านความใส่ใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และการวางแผน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้วยการพัฒนาการคาดการณ์อนาคตและการจินตนาการภาพความสำเร็จในอนาคตของตนเอง (Green et al., 2020) ทั้งนี้ กิจกรรมด้านความใส่ใจสามารถดำเนินการร่วมกับด้านความสนใจ เนื่องจากความสนใจมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้บุคคลสามารถทดลองและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพ เพื่อสำรวจเส้นทางและความเป็นไปได้ในอาชีพ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสำรวจตนเอง (Green et al., 2020; Van der Horst et al., 2021) การตั้งเป้าหมายอนาคต การสร้างทางเลือก และการสร้างภาพอาชีพในอนาคต (Wetstone & Rice, 2023) และนำไปสู่การพัฒนาทักษะการแนะนำตัวเองด้วยการนำเสนอตัวเองที่สั้น กระชับ และตรงประเด็น (Personal pitch) (Green

et al., 2020; Wetstone & Rice, 2023) ซึ่งช่วยให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ขณะที่กิจกรรมด้านการควบคุมตน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความกล้าแสดงออก มีวินัย และมีความมุ่งมั่น เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมในส่วนนี้มุ่งเน้นการแนะนำกลยุทธ์ในการเอาชนะอุปสรรคอย่างสร้างสรรค์ (Green et al., 2020; Wetstone & Rice, 2023) และกิจกรรมด้านความเชื่อมั่น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองและการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Van der Horst et al., 2021)

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ แต่เมื่อพิจารณาในบริบทประเทศไทยกลับพบว่า ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครูไทยโดยเฉพาะในกลุ่มครูผู้เริ่มต้นในวิชาชีพค่อนข้างจำกัด เช่น การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ปาณระวี เทียนมี และ รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, 2561) ทั้งนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด (ญาณิกา ลุนราศรี และคณะ, 2565) มากกว่าการพัฒนาและทดลองใช้กิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ

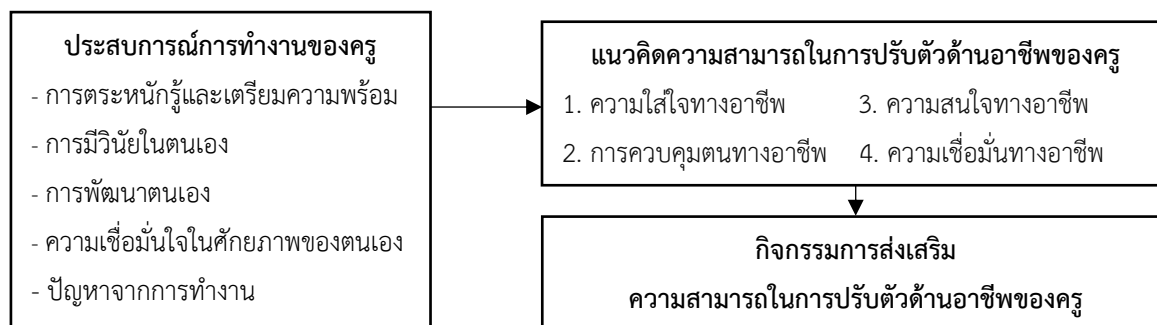
เมื่อสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพเป็นทักษะสำคัญต่อการคงอยู่และความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพครู อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาระดับของความสามารถในการปรับตัว ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และการพัฒนาเครื่องมือวัดมากกว่าการพัฒนาแนวทางหรือกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ โดยเฉพาะในบริบทของครูไทยซึ่งต้องรับผิดชอบงานทั้งด้านงานสอนและงานนอกเหนือจากงานสอน การวิจัยนี้จึงต้องการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ด้วยการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพให้แก่ครูที่เพิ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับโอกาสและข้อจำกัดในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลด้วยเสียงจากภาพ (Photovoice) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพที่สร้างการสนทนาด้วยการใช้ภาพถ่ายเป็นสื่อกลาง เริ่มจากการกำหนดให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยถ่ายภาพที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย จากนั้นร่วมกันอธิบายความหมายเพื่อสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และให้ความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย (Köckler et al., 2024.) ซึ่งมีจุดเด่นคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมสำหรับผู้เข้าร่วมที่มีความหลากหลาย ไม่สร้างความกดดันซึ่งส่งผลให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกสนุกและมีส่วนร่วมในการสะท้อนประเด็นปัญหาได้มากขึ้น (Wangdi & Shimray, 2022) ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเสียงจากภาพในงานวิชาการของไทยยังมีค่อนข้างจำกัด การนำเทคนิคเสียงจากภาพมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจประสบการณ์ และนำเสนอปัญหาจากการทำงานของครู จะช่วยให้การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครูสอดคล้องกับบริบทการทำงานของครูไทยและสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

การวิจัยนี้ต้องการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพให้แก่ครูที่เพิ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน เริ่มจากการศึกษาประสบการณ์การทำงาน การวิเคราะห์ปัญหาจากการทำงานภายใต้กรอบแนวคิดความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของ Savickas et al. (2009) เพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์และปัญหาจากการทำงานของครูในโรงเรียนด้วยเสียงจากภาพ
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพ (Photovoice) สัมภาษณ์ประสบการณ์และปัญหาจากการทำงานของครู เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน ทำการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์ (Criterion-based purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ (1) มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 3 ปี (2) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคณะผู้บริหาร และครูในโรงเรียนว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพครู และ (3) เป็นผู้ที่มีสมรรถนะแบ่งปันประสบการณ์ในโรงเรียนด้วยวิธีเสียงจากภาพ ทั้งนี้การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พิจารณาจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและสมัครใจเข้าร่วมวิจัยตลอดกระบวนการใช้เทคนิคเสียงจากภาพ ได้แก่ การถ่ายภาพ การนำเสนอภาพถ่าย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นขนาดกลุ่มย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้ครูแต่ละคนมีเวลาบอกเล่าเรื่องราวเบื้องหลังภาพถ่ายได้อย่างเหมาะสม และได้สารสนเทศที่ครบถ้วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ภาพถ่ายจากผู้เข้าร่วมการวิจัย แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาการวิจัยในคน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่โครงการวิจัย 680382 วันที่รับรอง 2 ธันวาคม 2568 และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประชุมชี้แจงซักซ้อมความเข้าใจก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเชิญผู้เข้าร่วมการวิจัยประชุมในรูปแบบออนไลน์เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางการถ่ายภาพ แนวปฏิบัติตามการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และแจ้งการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2569

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการถ่ายภาพ เป็นภาพที่สื่อถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นครู การแสดงความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย การพัฒนาตนเอง การจัดการในสถานการณ์ที่มีความท้าทาย และปัญหาจากการทำงาน ผู้เข้าร่วมวิจัยใช้เวลาในการถ่ายภาพ 1 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 16–20 กุมภาพันธ์ 2569 จำนวนคนละ 10 ภาพ จากนั้นผู้เข้าร่วมจะคัดเลือกภาพที่เหมาะสมเพื่ออภิปรายในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอภาพถ่ายและร่วมกันแสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมการวิจัยนำเสนอภาพถ่ายในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Zoom meeting โดยที่ผู้วิจัยใช้ The SHOWeD model เป็นกรอบในการตั้งคำถาม ได้แก่ ในภาพนี้มีอะไรบ้าง (See) เกิดอะไรขึ้นในภาพนี้ (Happening) ภาพนี้เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นครูอย่างไร (Our life) อะไรที่เป็นอุปสรรคหรือสิ่งสนับสนุนการทำงาน (What) ความรู้สึกขณะถ่ายภาพ (Experience) และจะทำอะไรต่อไปเพื่อจัดการสิ่งที่ปรากฏในภาพ (Do) (Köckler et al., 2024) จากนั้นร่วมกันอภิปรายประเด็นปัญหาร่วมกัน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2569

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Directed content analysis) ที่ใช้แนวคิดความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของ Savickas et al. (2009) เป็นกรอบวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดทำรหัส (Code) และหัวข้อเรื่อง (Category) จากนั้นจะใช้แผนการเข้ารหัส (Coding schemes) ในรูปแบบ Descriptive code คือ การกำหนดป้ายกำกับ (Labels) ให้กับข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญของข้อความจากข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยคำหรือวลีสั้น ๆ ที่สะท้อนถึงหัวข้อและใจความสำคัญของข้อความ รหัสเหล่านี้จะถูกนำไปจัดทำดัชนีและจำแนกประเภทด้วยซอฟต์แวร์ QCAmap (ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, 2567; ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, 2568; ชัชณพงศ์ ปัญญาชยธร, 2568) และสรุปผลเพื่อนำเสนอในรูปแบบความเรียง

5. การออกแบบกิจกรรม

ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ประสบการณ์ของครูและปัญหาจากการทำงานในโรงเรียน มาสังเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของ Savickas et al. (2009) มาออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู จากนั้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรมต่อไป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ประสบการณ์ของครูในโรงเรียน

ครูผู้ให้ข้อมูลได้นำเสนอภาพถ่ายที่สะท้อนประสบการณ์การทำงานในโรงเรียน จำนวน 10 ภาพ จากนั้นผู้เข้าร่วมได้คัดเลือกภาพที่เหมาะสมที่สุด โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกภาพที่สื่อความหมาย คือ (1) การเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นครู (2) งานที่ได้รับมอบหมาย (3) การพัฒนาตนเอง (4) สถานการณ์ที่มีความท้าทายในการทำงาน และ (5) ปัญหาจากการทำงาน ผลการคัดเลือกทำให้ได้ภาพถ่ายจำนวน 6 ภาพที่เหมาะสมที่สุด เพื่อนำมาอภิปรายร่วมกัน (ภาพ 2)

ภาพ 2

ภาพถ่ายที่ครูผู้เข้าร่วมนำเสนอ

(1) การตรวจประเมินผลการปฏิบัติงาน ในช่วง 6 เดือนแรก

(2) โต๊ะขายสินค้าในร้านสหกรณ์ ของโรงเรียน

(3) นักเรียนทำงานกลุ่ม หลังเวลาเลิกเรียน

(4) การเป็นผู้ช่วยวิทยากรให้กับ สอน.

(5) นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม หลังเลิกเรียน

(6) บรรยากาศห้องเรียน

ผลการสำรวจประสบการณ์ของครูในโรงเรียน ผู้วิจัยได้จัดประเด็นสำคัญ (Themes) ออกเป็น 4 ประเด็น ตามองค์ประกอบของความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพครูในอนาคต 2) การมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย 3) การพัฒนาตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพครูในอนาคต และ 4) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง รายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 การตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพครูในอนาคต ครูคนที่ 1 นำเสนอภาพถ่าย (1) การตรวจประเมินผลการปฏิบัติงานในช่วง 6 เดือนแรก และอธิบายภาพถ่ายดังนี้

“...เบื้องหน้าอาจจะดูสวยงาม เพราะเป็นรูปที่จัดเตรียมผลงานเพื่อรอรับการประเมินผลงานช่วง 6 เดือน ในช่วงเวลา 2 ปี รวมแล้วก็ 4 ครั้ง กว่าจะเป็นแบบในรูปนี้ได้ ต้องใช้เวลา แรงกาย แรงใจเยอะพอสมควร...เป็นสิ่งที่ครูใหม่ทุกคนต้องทำ...”

(T1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ครูคนที่ 1 อธิบายว่า เป็นภาพการจัดเตรียมผลงานเพื่อรอรับการประเมินผลการทำงาน ประกอบด้วย เอกสาร หลักฐาน และผลงานต่าง ๆ เพื่อแสดงต่อคณะกรรมการตรวจประเมิน ถึงแม้ว่าในภาพจะแสดงถึงความสำเร็จแต่เบื้องหลังต้องใช้เวลา ความพยายาม และทรัพยากรส่วนบุคคลจำนวนมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูใหม่ต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อจัดทำเอกสารและรวบรวมเอกสารให้สอดคล้องกับเกณฑ์และเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาตนเองเพื่อเลื่อนวิทยฐานะในการประกอบอาชีพในอนาคต ระหว่างการบอกเล่าประสบการณ์ ครูได้สะท้อนอารมณ์ถึงความกังวลที่เกิดขึ้นระหว่างการเตรียมผลงานเพื่อตรวจประเมิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การตรวจประเมินกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการทำงาน

จากการวิเคราะห์เชิงตีความภาพถ่ายและคำบอกเล่าของครูสรุปได้ว่า ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อนความใส่ใจด้านอาชีพ ที่แสดงออกถึงการเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต และสะท้อนคุณลักษณะการวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครูในอนาคต

ประเด็นที่ 2 การมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ครูได้นำเสนอภาพถ่ายที่สะท้อนถึงการจัดการเรียนการสอน และการจัดการพฤติกรรมผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบต่องานที่อยู่นอกบทบาทการสอน ครูคนที่ 2 นำเสนอภาพถ่าย (2) โต๊ะขายสินค้าในร้านสหกรณ์ของโรงเรียน และอธิบายภาพถ่ายดังนี้

“...ทุกเช้าจะต้องมาโรงเรียน 7.00 น. หรือสายสุด 7.50 น. ครูที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ในสหกรณ์จะต้องมาถึงโรงเรียนก่อนเวลา 7.00 น. ส่วนสมุดที่อยู่ตรงหน้าเป็นสต็อกที่ต้องจดลงสมุดบันทึกทุก ๆ วัน...” (T2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ครูคนที่ 2 อธิบายว่า หลังจากได้รับการบรรจุในโรงเรียน ได้รับมอบหมายให้ดูแลร้านสหกรณ์ของโรงเรียนในช่วงเวลา 7.00–7.40 น. ครูมองว่าเป็นความรับผิดชอบควบคู่กับบทบาทการสอน ถึงแม้ว่าครูต้องปรับตารางชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทด้านการสอน และสามารถดำเนินการควบคู่กับภารกิจหลักของครูได้ สะท้อนจากคำอธิบายของครูดังนี้

“...ฝึกให้เราวินัยในตนเองได้ เพราะต้องตื่นแต่เช้ามาทำหน้าที่ ฝึกให้เราเป็นคนตรงต่อเวลา...และช่วงเวลาที่เปิดร้านก็ไม่ได้กระทบต่อชั่วโมงการสอน...”

(T2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ข้อมูลดังกล่าวเป็นประสบการณ์การทำงานของคุณ ที่ได้รับมอบหมายงานนอกเหนือจากการสอน ระหว่างการบอกเล่าประสบการณ์ คุณได้สะท้อนถึงความเข้าใจที่มีต่อบทบาทต่าง ๆ ในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ก็แสดงให้เห็นว่า งานที่ได้รับมอบหมายก่อนเวลาเข้างานก็ส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวันของคุณ

จากการวิเคราะห์เชิงตีความภาพถ่ายและคำบอกเล่าของคุณสรุปได้ว่า ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อน การควบคุมตนเองด้านอาชีพ ที่แสดงให้เห็นถึงการมีวินัยในตนเอง ความตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

2.2 การจัดการพฤติกรรมผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ครูคนที่ 1 นำเสนอภาพ (3) นักเรียนทำงาน กลุ่มหลังเวลาเลิกเรียน และอธิบายภาพถ่ายดังนี้

“...ภาพนักเรียนชายกลุ่มหนึ่ง ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มที่ตั้งใจเรียนมากเท่าไร...ระหว่างการสอนก็รู้สึกไม่โอเคทีเดียว เพราะก็เตือนแล้ว แต่ก็ยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรม ก็เลยตั้งใจว่าวันนี้จะให้บทเรียน...” (T1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความแตกต่างด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียน สอดคล้องกับครูผู้เข้าร่วมอีกท่านที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ถึงแม้ว่ายังมีประสบการณ์ในการเป็นครูไม่มากนัก แต่ครูก็แสดงความมุ่งมั่นในการจัดการพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม สะท้อนจากการบอกเล่าประสบการณ์ของคุณคนที่ 2 ดังนี้

“...ในแต่ละคาบ แต่ละวันเด็กคนเดิมก็อาจมีพฤติกรรมทั้งดีและไม่ดี ทำให้เข้าใจความเป็นเด็กมากขึ้น...คิดว่าอนาคตก็ต้องเตรียมรับมือและช่วยอบรมให้นักเรียนเป็นคนที่น่ารักมากขึ้น...” (T2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ครูได้สะท้อนความรู้สึที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน และอธิบายว่าบางเหตุการณ์นักเรียนกลุ่มเดิมอาจมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แต่เมื่อนักเรียนให้ความสนใจกับการเรียน และมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ทำให้ครูได้เรียนรู้ถึงวิธีการจัดการชั้นเรียนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์เชิงตีความภาพถ่ายและคำบอกเล่าของคุณสรุปได้ว่า ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อน การควบคุมตนเองด้านอาชีพ ที่ครูกำหนดเงื่อนไขให้นักเรียนทำงานให้เสร็จก่อนออกจากห้องเรียนเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และความสนใจด้านอาชีพ ที่แสดงออกถึงความพยายามในการทำ ความเข้าใจ พฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เช่น การเลือกใช้น้ำเสียง และการใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพครูในอนาคต ครูคนที่ 3 นำเสนอภาพถ่าย (4) การเป็นผู้ช่วยวิทยากรให้กับ สอน. และอธิบายภาพถ่ายดังนี้

“...ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยวิทยากรให้กับ สอน. มองว่าเป็นความท้าทาย เพราะไม่เคยจัดค่ายใหญ่ ๆ แบบนี้มาก่อน...”

(T3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ครูคนที่ 3 อธิบายว่า การได้รับโอกาสให้เป็นวิทยากรร่วมกับโครงการของ สอน. ทำให้ได้พัฒนาตนเองร่วมกับนักเรียน พร้อมทั้งยังแสดงถึงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพราะการเป็น

วิทยาการต้องเตรียมการสอน การฝึกความอดทน และต้องดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม สะท้อนจากคำอธิบายของครูคนที่ 3 ดังนี้

“...การช่วยสอนทำให้รู้ว่า Lab บาง Lab ยังไม่เคยได้เรียนตอนเรียนมัธยม ก็ได้มาเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน...ก่อนการสอนก็ต้องเตรียมตัวสอนก่อน บางทีผลออกมาไม่ตรงก็ต้องทดลองใหม่...” (T3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ข้อมูลดังกล่าวเป็นประสบการณ์การพัฒนาตนเองของครู ระหว่างการบอกเล่าประสบการณ์ ครูแสดงถึงความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมและแสดงถึงความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการของ สอน.

จากการวิเคราะห์เชิงตีความภาพถ่ายและคำบอกเล่าของครูสรุปได้ว่า ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อนความสนใจด้านอาชีพ ที่แสดงออกถึงการตั้งใจค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และความเชื่อมั่นทางอาชีพ ที่แสดงออกถึงความมั่นใจในศักยภาพของตนเองเพื่อจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ประเด็นที่ 4 ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ครูได้นำเสนอภาพถ่ายที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน และการรับมือปัญหาจากการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

4.1 ความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน ครูคนที่ 4 นำเสนอภาพ (5) นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มหลังเลิกเรียน และอธิบายภาพถ่ายดังนี้

“...กำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรมหลังเรียน ระหว่างที่เก็บภาพก็รู้สึกดีใจ รู้สึกภูมิใจ เพราะกว่าจะเกิดกิจกรรมนี้ได้ ต้องเตรียมสื่อ เตรียมเกม แบบทดสอบ พอนักเรียนให้ความสนใจ ได้ทดลองทำ และเกิดความเข้าใจมากขึ้น...”

(T4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ครูคนที่ 4 อธิบายว่า ครูได้จัดกิจกรรมหลังเลิกเรียน ประกอบด้วย สื่อการสอน เกม และแบบทดสอบ เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระในบทเรียน เมื่อนักเรียนแสดงความตั้งใจทำกิจกรรม ทำให้ครูรู้สึกยินดี และเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากยิ่งขึ้น สะท้อนจากคำอธิบายของครูคนที่ 4 ดังนี้

“...ในอนาคต อยากจะพัฒนาตัวเองไปเรื่อย ๆ ด้วย อยากทำสื่อหลาย ๆ รูปแบบ แล้วไปแบ่งปันให้กับเพื่อนครู หรือเพื่อน ๆ ใน Social...”

(T4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ข้อมูลดังกล่าวเป็นประสบการณ์ที่ครูออกแบบสื่อการสอนและนำไปใช้ในชั้นเรียน ระหว่างที่ครูบอกเล่าประสบการณ์ ครูแสดงถึงความภาคภูมิใจที่กิจกรรมที่ครูพัฒนาขึ้นได้รับความสนใจจากผู้เรียน จึงเกิดแรงบันดาลใจที่ต้องการพัฒนาสื่อการสอน และต้องการแบ่งปันให้กับเพื่อนครูต่อไป

จากการวิเคราะห์เชิงตีความภาพถ่ายและคำบอกเล่าของครูสรุปได้ว่า ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความเชื่อมั่นทางอาชีพที่แสดงออกถึงความมั่นใจในศักยภาพของตนเองในการจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ และส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในการเป็นครูมากยิ่งขึ้น

4.2 การรับมือปัญหาจากการจัดการเรียนการสอน ครูคนที่ 5 นำเสนอภาพ (6) บรรยากาศห้องเรียน และบอกเล่าประสบการณ์บรรยากาศห้องเรียน และอธิบายภาพถ่ายดังนี้

“...เป็นภาพห้องเรียนที่ว่างเปล่า เหตุการณ์นั้นคือถึงคาบเรียนแล้ว แต่พอเข้าไปถึงห้องนักเรียนยังไม่เข้าห้อง เราเลยถ่ายรูปห้องเรียนส่งเข้าไปในไลน์ นักเรียนตอบกลับมามาว่า ‘วิชาก่อนหน้าปล่อยช้า’...” (T5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ครูคนที่ 5 อธิบายว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นในคาบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ระหว่างที่ครูบอกเล่าประสบการณ์ ครูแสดงความรู้สึกไม่พอใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดจากความตั้งใจที่จะจัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้

จากการวิเคราะห์เชิงตีความภาพถ่ายและคำบอกเล่าของครูสรุปได้ว่า ครูประสบความท้าทายในการรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนการสอน ครูแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นทางอาชีพที่ต้องทำสิ่งที่จำเป็น เช่น ควบคุมอารมณ์ของตนเอง และการบริหารเวลา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปตามแผน

ผลการเก็บรวบรวมประสบการณ์ด้วยเทคนิคเสียงจากภาพ สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ (ตาราง 1)

ตาราง 1

สรุปประสบการณ์ของครูในโรงเรียน

ภาพ	คำบอกเล่า	รหัส	ประเด็นย่อย	องค์ประกอบ	การตีความ
(1)	“...กว่าจะเป็นแบบในรูปนี้ได้ต้องใช้เวลา แรงกาย แรงใจเยอะพอสมควร...เป็นสิ่งที่ครูใหม่ทุกคนต้องทำ...”	การวางแผน1	การตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพครู	ความใส่ใจ	การวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายด้านอาชีพครู
(2)	“...ฝึกให้เราวินัยในตนเองได้ เพราะต้องตื่นแต่เช้ามาทำหน้าที่ฝึกให้เราเป็นคนตรงต่อเวลา...”	ความพยายาม1	การมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	การควบคุมตน	ความรับผิดชอบต่องานที่อยู่นอกบทบาทการสอน
(3)	“...แต่ละวันเด็กคนเดิมก็อาจมีพฤติกรรมทั้งดีและไม่ดี ทำให้เข้าใจความเป็นเด็กมากขึ้น...คิดว่าอนาคตก็ต้องเตรียมรับมือ...”	ความพยายาม2 การเรียนรู้1	การมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	การควบคุมตน, ความสนใจ	การจัดการพฤติกรรมผู้เรียนที่มีความหลากหลาย
(4)	“...การช่วยสอนทำให้รู้ว่า Lab บาง Lab ยังไม่เคยได้เรียนตอนเรียนมัธยม ก็ได้มาเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน...ก่อนการสอนก็ต้องเตรียมตัวสอนก่อน...”	ความพยายาม3 การเรียนรู้2, ความมุ่งมั่น1	การพัฒนาตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพครู	ความสนใจ, การควบคุมตน, ความเชื่อมั่น	การพัฒนาตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพครู

ตาราง 1 (ต่อ)

สรุปประสบการณ์ของครูในโรงเรียน

ภาพ	คำบอกเล่า	รหัส	ประเด็นย่อย	องค์ประกอบ	การตีความ
(5)	“...ในอนาคต อยากจะพัฒนาตัวเองไปเรื่อย ๆ ด้วย อยากทำสื่อหลาย ๆ รูปแบบ แล้วไปแบ่งปันให้กับเพื่อนครู...”	ความมุ่งมั่น2	ความเชื่อมั่นใจในศักยภาพของตนเอง	ความเชื่อมั่น	ความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน
(6)	“...เป็นภาพห้องเรียนที่ว่างเปล่า เหตุการณ์นั้นคือถึงคาบเรียนแล้วแต่พอเข้าไปถึงห้องนักเรียนยังไม่เข้าห้อง...”	ความมุ่งมั่น3	ความเชื่อมั่นใจในศักยภาพของตนเอง	ความเชื่อมั่น	การรับมือปัญหาจากการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 ปัญหาจากการทำงานในโรงเรียน

หลังจากการนำเสนอประสบการณ์การทำงานในโรงเรียน ครูได้เขียนปัญหาลงบนกระดานแสดงความคิดเห็นก่อนเริ่มการสนทนากลุ่ม (ภาพ 3) ผลการวิจัยพบว่า ครูประสบปัญหา 3 ประเด็น ดังนี้

ภาพ 3

กระดานแสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาจากการทำงาน

หากย้อนกลับไปตั้งแต่ช่วงแรกของการเป็นครู ต้องพบปัญหาอะไรบ้าง

ประเด็นที่ 1 การปรับตัวเข้ากับบริบทของโรงเรียน พบว่า ครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามอัตรากำลังที่ขาดแคลน ทำให้ขาดเพื่อนร่วมงานในช่วงอายุใกล้เคียงกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ครูประสบปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานใหม่ เนื่องจากในโรงเรียนมีครูหลายช่วงอายุ ทำให้ครูใหม่ต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานที่มีความอาวุโสสูงกว่า เช่น การพูดคุย การขอคำปรึกษา สะท้อนจากครูคนที่ 5 ดังนี้

“...ไม่มีเพื่อนร่วมงาน ไม่รู้ว่าต้องคุยกับใคร...เข้าหาคนอื่นแบบไหน เพราะช่วงวัยต่างกัน มีทั้งที่อาวุโส หรือไม่ก็เป็นน้องนักศึกษา คนที่อายุใกล้เคียงกันไม่ค่อยมี...”

(T5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

2) ครูประสบปัญหาขาดที่ปรึกษา เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้จัดให้มีครูที่มีประสบการณ์มาให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการ ทำให้ครูขาดที่ปรึกษาในช่วงเริ่มต้นอาชีพ สะท้อนจากครูคนที่ 1 ดังนี้

“...ก็ไม่รู้ว่าคุณคนไหนที่เราจะต้องไปปรึกษา บางคนก็เข้ากับคนอื่นได้ยาก ก็ยากมากขึ้นไปอีก...” (T1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ประเด็นที่ 2 การได้รับมอบหมายงานที่อยู่นอกบทบาทการสอน พบว่า ครูประสบปัญหาจากการทำงาน แบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) การเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูประจำชั้นจะถูกมอบหมายให้เยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นภารกิจดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ครูทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเยี่ยมบ้านนักเรียนจะทำให้ครูได้รู้จักนักเรียนและผู้ปกครองเป็นรายบุคคล ได้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนและสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน แต่จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีงบประมาณสนับสนุน แต่ก็ยังต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายบางส่วน สะท้อนได้จากบทสัมภาษณ์ครูคนที่ 2 ดังนี้

“...ครูต้องไปเยี่ยมบ้านนักเรียนซึ่งห้องนึ่งก็มีสามสิบสี่สิบคน...ต้องใช้เวลามีค่าใช้จ่าย โรงเรียนก็มีช่วยเหลือแต่มีกำหนดระยะเอาไว้แล้ว ถ้าค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอออกค่าใช้จ่ายเอง...” (T2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

2) การทำงานด้านสนับสนุนอื่น ๆ เช่น การขายสินค้าในร้านสหกรณ์ ครูมองว่า งานที่ได้รับมอบหมายที่นอกเหนือจากงานสอนเป็นบทบาทที่ครูจะต้องรับผิดชอบ แต่บางหน้าที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่ครูจะต้องปรับตัว สะท้อนจากการสัมภาษณ์ของครูคนที่ 2 ดังนี้

“...ฝึกให้เราวินัยในตนเองได้ เพราะต้องตื่นแต่เช้ามาทำหน้าที่ ฝึกให้เราเป็นคนตรงต่อเวลา...แต่ก็ไม่สามารถตื่นเช้ามาทุก ๆ วันได้ เช่น อาจติดธุระ ซึ่งอาจไม่สะดวกมาทำหน้าที่ได้ทุกวัน...” (T2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ประเด็นที่ 3 การจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน โดยสรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) การขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ทำให้การจัดกิจกรรมของโรงเรียน และการใช้ห้องเรียนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ สะท้อนได้จากบทสัมภาษณ์ครูคนที่ 3 ดังนี้

“...ปกติแล้วการทำ Lab จะต้องเป็นห้อง Lab ที่มีโต๊ะ แต่วันนั้นโรงเรียนมีกิจกรรมเลยต้องยกโต๊ะและเก้าอี้ออกไป นักเรียนเลยต้องทำ Lab บนพื้น แล้วอาคารนั้นเป็นอาคารไม้เก่า ๆ โรงเรียนก็มีห้อง Lab แต่อาจไม่เพียงพอ บางคาบไม่จำเป็นต้องใช้ ก็น่าจะมีปัญหาด้วยการสลับคาบในการสอน ...”

(T3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

2) การเผชิญกับปัญหาการจัดการชั้นเรียนของครูท่านอื่นซึ่งบางครั้งใช้เวลาสอนเกินเวลาที่กำหนด ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ สะท้อนได้จากบทสัมภาษณ์ครูคนที่ 5 ดังนี้

“...นักเรียนเข้าห้องเรียนช้าประมาณ 10 นาที ทำให้รู้สึกว่เสียเวลาในการสอน...อยากสอนตามเวลา เพราะถ้านักเรียนเข้าเรียนช้าก็ทำให้สอนได้ไม่เป็นไปตามเนื้อหาที่วางแผนเอาไว้...” (T5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

3) การพบปัญหาจากกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติราชการที่ไม่มีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย สะท้อนได้จากบทสัมภาษณ์ครูคนที่ 5 ดังนี้

“...ทุกอย่างใหม่สำหรับเราทั้งหมด บางงานไม่รู้ว่าจะต้องทำยังไง เราเพิ่งมาใหม่...
ยากจากงานที่นอกเหนือการสอนมากกว่า หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ไม่รู้
มาก่อน...ไม่เคยเรียนในมหาลัย หรือกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับการเบิกเงิน ซึ่งก็ไม่มีเรียน
เหมือนกัน ก็เลยเป็นปัญหาในการทำงานช่วงแรก...”

(T5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ตอนที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู

3.1 กิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์
ประสบการณ์และปัญหาจากการทำงานของครูในโรงเรียนมาวิเคราะห์ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์แนวคิด
ความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมการส่งเสริมความสามารถ
ในการปรับตัวด้านอาชีพมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การทำงานอย่างประสบ
ความสำเร็จด้วยการพัฒนาการทำงานเชิงรุก (Proactivity) สามารถระบุและจัดการอุปสรรค การวางแผน
อาชีพ การโต้แย้งอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างความยืดหยุ่น โดยนำแนวคิดความสามารถในการปรับตัวมาใช้
ออกแบบกิจกรรม ประกอบด้วย 4 บทเรียน รายละเอียดดังนี้

บทเรียนที่ 1 การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดทางเลือกด้านอาชีพ เพื่อส่งเสริม
ให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในด้านความเข้าใจด้านอาชีพ ครูจะได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์
สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพครู และการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองด้วย SWOT Analysis
เพื่อป้องกันไม่ให้ครูเพิกเฉยต่อปัญหาในการทำงาน โดยเริ่มจากการปลูกฝังทัศนคติในเรื่องการวางแผนด้วยการ
พัฒนาสมรรถนะด้านการวางแผน เพื่อสร้างให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้ในงาน (ภาพ 4)

ภาพ 4

ตัวอย่างบทเรียนและกิจกรรมในบทเรียนที่ 1 การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดทางเลือกด้านอาชีพ

บทเรียนที่ 2 การกำหนดอนาคตที่พึงประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในด้าน
ความสนใจด้านอาชีพ ครูจะได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การกำหนด

เป้าหมายในการประกอบอาชีพครู ด้วยการใช้ SWOT Matrix มากำหนดแนวทางพัฒนาตนเอง จากนั้นให้ครูได้ตั้งเป้าหมายด้วย SMART Goals เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกำหนดเป้าหมายหรือคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง กิจกรรมนี้จึงปลูกฝังทัศนคติในเรื่องอยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับอาชีพด้วยการพัฒนาสมรรถนะด้านการสำรวจ

บทเรียนที่ 3 การควบคุมสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในด้านการควบคุมตน ครูจะได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกำกับตนเอง เพื่อให้ครูสามารถทำความเข้าใจปัญหาและตัดสินใจในสถานการณ์สำคัญระหว่างการประกอบอาชีพครูได้อย่างเหมาะสม ด้วยการวิเคราะห์ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ครูต้องเผชิญ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลังเลและความวิตกกังวลเมื่อต้องเผชิญปัญหา กิจกรรมนี้จึงปลูกฝังให้ครูมีความแน่วแน่ในการเป็นครูด้วยการพัฒนาสมรรถนะด้านการตัดสินใจ

บทเรียนที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในด้านความเชื่อมั่นด้านอาชีพ ครูจะได้ศึกษาแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการพัฒนากรอบคิดแบบเติบโต เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นครูและมีทัศนคติที่ดีต่อการเปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงตนเอง ด้วยการทบทวนความสำเร็จในอดีตของตนเองเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และประเมินตนเองว่าครูมีกรอบคิดแบบยึดติดหรือแบบเติบโต

3.2 การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์จากคณะครุศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน และครูในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดูแลและควบคุมครูใหม่ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม (Appropriateness) ความสอดคล้องของกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา แนวคิดทางทฤษฎี และการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวในอาชีพของครู และประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) ซึ่งเป็นการประเมินความสามารถในการนำกิจกรรมไปดำเนินการได้จริงภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากร และทรัพยากร ด้วยมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ผลการประเมิน พบว่า กิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครูมีด้านความเหมาะสมมากที่สุด ($M = 4.51, SD = 0.44$) และมีความเป็นไปได้ระดับมาก ($M = 4.29, SD = 0.64$) (ตาราง 2)

ตาราง 2

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู

กิจกรรม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$M (SD)$	แปลผล	$M (SD)$	แปลผล
1. การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดทางเลือกด้านอาชีพ	4.25 (0.43)	มาก	4.08 (0.72)	มาก
2. การกำหนดอนาคตที่พึงประสงค์	4.58 (0.52)	มากที่สุด	4.33 (0.52)	มาก
3. การควบคุมสถานการณ์	4.42 (0.38)	มาก	4.25 (0.66)	มาก
4. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง	4.58 (0.52)	มากที่สุด	4.42 (0.58)	มาก
รวม	4.51 (0.44)	มากที่สุด	4.29 (0.64)	มาก

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาจากการทำงานในโรงเรียน พบว่า ครูประสบปัญหาด้านความแตกต่างระหว่างช่วงวัยและการขาดที่ปรึกษาในช่วงเริ่มต้น เนื่องจากการบรรจุแต่งตั้งจะดำเนินการตามอัตรากำลังที่ขาดแคลน ทำให้ขาดเพื่อนร่วมงานในช่วงอายุใกล้เคียงกัน ประเด็นนี้สอดคล้องกับ McLean et al. (2023) ระบุว่าครูใหม่ที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นการปรับตัวจากชีวิตในมหาวิทยาลัยมาสู่ชีวิตในการทำงานที่จะต้องอยู่ท่ามกลางเพื่อนร่วมงานที่มีความหลากหลายของช่วงอายุ ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างช่วงอายุอาจไม่ได้เป็นสาเหตุหลักของการปรับตัว แต่อาจเป็นผลมาจากการขาดการมอบหมายครูพี่เลี้ยงในช่วงเริ่มต้นอาชีพ ครูใหม่จึงต้องเรียนรู้และเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความสามารถในการปรับตัวไม่ได้ขึ้นอยู่กับทักษะหรือความสามารถส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากระบบการสนับสนุนภายในโรงเรียน โดยเฉพาะการมอบหมายครูพี่เลี้ยงและกลุ่มที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละช่วงวัย อาจช่วยสนับสนุนให้ครูสามารถปรับตัวกับวัฒนธรรมของโรงเรียน บทบาทหน้าที่ และกฎระเบียบในการทำงานได้มากขึ้น

สำหรับประเด็นการได้รับมอบหมายงานนอกบทบาทการสอน การวิจัยพบว่า แม้ว่าครูมองว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบและยินดีปฏิบัติหากงานดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อภาระงานการสอน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียนที่ทำให้ครูได้เข้าใจภูมิหลังของนักเรียน หรือการขายของในร้านสหกรณ์ในช่วงเข้าก่อนเวลาเข้าเรียน แต่ประเด็นเหล่านี้เป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตส่วนตัว ซึ่งอาจส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานในอนาคต ตามผลการวิจัยของ Räsänen et al. (2020) ที่ระบุว่า ปริมาณงานและการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเป็นสาเหตุของการลาออกจากงานของครู รวมถึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงฤทัย เต็มจรรกุล และ ชุตม์ ภิรมย์สมบัติ (2565) ที่ระบุว่า ภาระงานด้านการเงิน การบัญชี งานพัสดุและสินทรัพย์เป็นงานที่ต้องใช้ความรอบคอบ เมื่อเกิดความผิดพลาดอาจต้องรับผิดชอบหรือมีความผิดทางกฎหมาย จึงส่งผลให้ครูเกิดความเครียดในการทำงานซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูเกิดความท้อแท้ในการทำงานในอนาคต ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ครูใหม่มีความสามารถในการปรับตัวไม่ได้หมายถึงการยอมรับมอบหมายงานที่เพิ่มมากขึ้น แต่โรงเรียนอาจพิจารณามอบหมายภาระงานให้ครูใหม่โดยพิจารณาจากงานที่ไม่ได้กระทบต่อการจัดการเรียนการสอน หรืองานที่ยากและต้องอาศัยความชำนาญ เช่น ด้านการเงิน การบัญชี งานพัสดุและสินทรัพย์ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ครูสามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตการทำงานได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรม ประกอบด้วย 4 บทเรียน ครอบคลุมองค์ประกอบความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพตามกรอบทฤษฎีการสร้างอาชีพของ Savickas et al. (2009) ที่ระบุว่า การพัฒนาให้บุคคลเกิดความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความใส่ใจ จะต้องส่งเสริมให้มีแผน (Planful) เพื่อสร้างสมรรถนะด้านการวางแผน (Planning)

2) การควบคุมตน จะต้องส่งเสริมให้มีความแน่วแน่ (Decisive) เพื่อสร้างสมรรถนะด้านการตัดสินใจ (Decision making) 3) ความสนใจ จะต้องส่งเสริมให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น (Inquisitive) เพื่อสร้างสมรรถนะด้านการสำรวจ (Exploring) เพื่อค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และ 4) ความเชื่อมั่น จะต้องส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Efficacious) เพื่อสร้างสมรรถนะด้านการแก้ปัญหา (Problem solving)

เมื่อพิจารณาจากบทเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า บทเรียนที่ 1 การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง และการกำหนดทางเลือกด้านอาชีพ เป็นบทเรียนที่ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในมิติด้านความใส่ใจด้านอาชีพ ประกอบด้วยเนื้อหา (1) การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง และ (2) การกำหนดทางเลือกด้านอาชีพ สอดคล้องกับ Green et al. (2020) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้กิจกรรมการพัฒนาการคาดการณ์อนาคต (Foresight) เพื่อส่งเสริมมิติความใส่ใจด้านอาชีพ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับ Wetstone and Rice (2023) ที่พัฒนากิจกรรมการสร้างภาพอาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ ให้แก่นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และ Van der Horst et al. (2021) ที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ประเมินสถานการณ์เพื่อสร้างการรับรู้สถานการณ์ของอาชีพในปัจจุบัน

บทเรียนที่ 2 การกำหนดอนาคตที่พึงประสงค์ เป็นบทเรียนที่ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในมิติด้านความสนใจด้านอาชีพ ประกอบด้วยเนื้อหา (1) SWOT Matrix และ (2) การตั้งเป้าหมาย สอดคล้องกับ Green et al. (2020) ที่ใช้กิจกรรมการวางแผนอาชีพ และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อพัฒนาการทำงานเชิงรุกและความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ เช่นเดียวกันกับ Van der Horst et al. (2021) ที่ใช้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนก่อนเข้าสู่ชีวิตการทำงาน

บทเรียนที่ 3 การควบคุมสถานการณ์ เป็นบทเรียนที่ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในมิติด้านการควบคุมตนด้านอาชีพ ประกอบด้วยเนื้อหาการควบคุมตนเอง สอดคล้องกับ Wetstone and Rice (2023) ที่ใช้กิจกรรมระบุปัญหาและอุปสรรค และกิจกรรมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการควบคุมตนให้แก่นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

บทเรียนที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นบทเรียนที่ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการปรับตัวในมิติด้านความเชื่อมั่นด้านอาชีพ ประกอบด้วยเนื้อหา (1) การรับรู้ความสามารถของตนเอง และ (2) กรอบแนวคิดแบบเติบโต สอดคล้องกับ Van der Horst et al. (2021) ที่พัฒนากิจกรรม โดยใช้กิจกรรมการสร้างการรับรู้ความสามารถของตน (Self-efficacy) และการตัดสินใจ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองก่อนการทำงาน

ประเด็นที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรม พบว่า กิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($M = 4.51$, $SD = 0.44$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($M = 4.29$, $SD = 0.64$) แสดงว่ากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างผลการประเมินด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้อาจพบได้ว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสมสูงกว่าด้านความเป็นไปได้ เนื่องจากบทเรียนที่ 2

การกำหนดอนาคตที่พึงประสงค์ และบทเรียนที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีผลการประเมินด้านความเหมาะสมระดับมากที่สุด ในทางตรงกันข้าม ในบทเรียนที่ 1 การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดทางเลือกด้านอาชีพซึ่งมีผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ต่ำที่สุด ($M = 4.08$, $SD = 0.72$) สะท้อนว่ากิจกรรมมีเนื้อหาค่อนข้างมาก ซับซ้อน อาจไม่เหมาะกับครูที่เป็นผู้ปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมการวิเคราะห์ SWOT ที่ครูจะต้องตอบคำถามและวิเคราะห์ SWOT ของตนเอง ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการนำกิจกรรมไปดำเนินการได้จริงในบริบทสถานศึกษาภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากร และทรัพยากร จึงทำให้กิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพที่พัฒนาขึ้น มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติต่ำกว่าด้านความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน และมหาวิทยาลัยที่ผลิตครู สามารถนำกิจกรรมไปพัฒนาเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเตรียมความพร้อมครูใหม่เพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพได้ตั้งแต่ปีแรกของการทำงาน
2. โรงเรียนสามารถใช้กิจกรรมนี้ในรูปแบบ PLC (Professional Learning Community) เพื่อช่วยครูใหม่สะท้อนประสบการณ์และพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ
3. การเก็บรวบรวมด้วยเสียงจากภาพ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลควบคู่ไปกับการตั้งคำถามแบบ The SHOWeD model ได้ดีในกลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่คุ้นเคยกัน อย่างไรก็ตาม นักวิจัยจะต้องให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระของประเด็นวิจัย พร้อมทั้งสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีที่มา สถานภาพ และบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่สามารถบอกเล่าข้อมูลได้และร่วมอภิปรายประเด็นปัญหาร่วมกันได้มากเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาครูในโรงเรียนเอกชน โรงเรียนนานาชาติ และระดับมัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบระดับและลักษณะของความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพในบริบทที่แตกต่างกัน
2. การใช้กิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพของครู ควรมีการศึกษาเชิงระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อติดตามพัฒนาการของครูใหม่ในช่วง 3 ปีแรกของการทำงาน ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญของวิชาชีพครู ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการในเรื่องการปรับตัวได้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ดวงฤทัย เเด่นจารุกุล และ ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ. (2565). การจำแนกกลุ่มครูตามปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อความ
ท้าทายในการทำงาน : การวิเคราะห์ต้นไม้เอสอีเอ็ม. *วารสารวิจัย มข.*, 10(3). 33-56.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/gskkuhs/article/view/259076>

ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ. (2567). *Advanced(?) Content Analysis: Known, Yet Misunderstood* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ. (2568). *Content Analysis: Widely Used, Wildly Misused* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์].
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชิษณุพงศ์ ปัญญาชัยธร. (2568). การใช้ QCMap สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ: ตัวอย่างจากข้อมูล
จำลองบทสัมภาษณ์ครู. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 38(2), 174-187. [https://so12.tci-thaijo.org/
index.php/jrm/article/view/2948/4205](https://so12.tci-thaijo.org/index.php/jrm/article/view/2948/4205)

ญาณิกา ลุนราศรี, วรพิชชา เวชวิริยกุล, และ ญัษฎภรณ์ หลาวทอง. (2565). การตรวจสอบคุณภาพของแบบ
วัดความสามารถในการปรับตัวทางด้านอาชีพฉบับสั้นสำหรับนิสิตครู. *วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(2), 96-108. [https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_
nu/article/view/218258/171995](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/218258/171995)

ปานระวี เทียนมี และ รุ่งแสง อรุณไพโรจน์. (2561). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อความสามารถ
ในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง. *วารสาร
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 38(2), 89-102. [https://so05.tci-
thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/121267](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/121267)

พิศุทธิ์ปภาณ จินะวงศ์. (2569). การขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับ
เด็กอายุ 3-6 ปี ของครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์.
วารสารนวัตกรรมการวิจัยเพื่อสังคม, 2(1), 66-80. [https://so13.tci-
thaijo.org/index.php/JRI/article/view/3037](https://so13.tci-thaijo.org/index.php/JRI/article/view/3037)

ภาษาอังกฤษ

Collie, R. J., & Martin, A. J. (2017). Teachers' sense of adaptability: Examining links with
perceived autonomy support, teachers' psychological functioning, and students'
numeracy achievement. *Learning and Individual Differences*, 55, 29-39.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.lindif.2017.03.003>

Green, Z. A., Noor, U., & Hashemi, M. N. (2020). Furthering proactivity and career adaptability
among university students: Test of intervention. *Journal of Career Assessment*,
28(3), 402-424. <https://doi.org/10.1177/1069072719870739>

- Köckler, H., Shrestha, R., Aslam, A. B., Berger, T., Börner, S., Cheung, C., Fabian, C., Shankavaram, H., Shrestha, R., Shrestha, S., & Simon, D. (2024). Physical activity in public space: Insights from a global community of practice applying photovoice as a tool for digital participatory place analysis. *Cities & Health*, 10(1), 38-50. <https://doi.org/10.1080/23748834.2024.2307739>
- McLean, L., Taylor, M., & Sandilos, L. (2023). The roles of adaptability and school climate in first-year teachers' developing perceptions of themselves, their classroom relationships, and the career. *Journal of School Psychology*, 99, Article PMID37507193. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2023.04.003>
- Räsänen, K., Pietarinen, J., Pyhältö, K., Soini, T., & Väisänen, P. (2020). Why leave the teaching profession? A longitudinal approach to the prevalence and persistence of teacher turnover intentions. *Social Psychology of Education*, 23, 837-859. <https://doi.org/10.1007/s11218-020-09567-x>
- Savickas, M. L., Nota, L., Rossier, J., Dauwalder, J., Duarte, M. E., Guichard, J., Soresi, S., Esbroeck, R. V., & Vianen, A. E. M. (2009). Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. *Journal of Vocational Behavior*, 75, 239–250, <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.04.004>
- Savickas, M. L., & Porfeli, E. J. (2012). Career adapt-abilities scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 661-673. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.011>
- Van der Horst, A. C., Klehe, U. C., Brenninkmeijer, V., & Coolen, A. C. M. (2021). Facilitating a successful school-to-work transition: Comparing compact career-adaptation interventions. *Journal of Vocational Behavior*, 128, Article 103581. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2021.103581>
- Wangdi, T., & Shimray, R. (2022). Qualities of effective EFL English teachers as perceived by Thai university students: A photovoice study. *Issues in Educational Research*, 32(2) 805-824. <https://rps.wu.ac.th/detail/10000590>
- Wetstone, H., & Rice, K G. (2023). Enhancing career adaptability among university students: An intervention study. *Journal of Career Development*, 50(6), 1279-1292. <https://doi.org/10.1177/08948453231187910>